

Hollandia egyik legfőbb gyarmati kikötője

Az SZTFH Földtani Szolgálatának Térképtárában nem csak földtani, bányászati térképek találhatók. Az egyéb természettudományos tematikájú térképek mellett például egyszerű topográfiai vagy várostérképek is fellelhetők. A sorozat e havi részében egy ilyenre esett a választás: Surabaya 1866-os térképére.

A főváros, Jakarta után Surabaya Indonézia második legnagyobb városa, és az ország második legforgalmasabb kikötője egyben. A Kelet-Jávai régió központja: a városnak 3,1 millió, az agglomerációnak 5,6 millió lakosa van. Iparváros, amelyben jelenleg hatalmas hajógyárak, olajfinomító és textilüzemek működnek.

A terület első európai gyarmatosítói, a portugálok a XVI. század elején érkeztek a szigetekre. A XVII. században Hollandia a Holland Kelet-indiai Társaságon keresztül egyre nagyobb befolyásra tett szert Indonéziában. Ez a hatalmas magánvállalkozás saját flottával és hadsereggel rendelkezett, ezért befolyását fokozatosan kiterjesztette a politikai életre is. A Társaság feloszlása után, 1815-ben a terület a Hollandiai Egyesült Királyság gyarmata lett. Ez a térkép ebbe az időbe repít vissza minket.

Az 1:10 000-es méretarányú, holland nyelvű térképre valaki ceruzával írta rá a tartalmát magyarul: *Holland-India (Jáva), Soerabaja és elővárosainak térképe, 1866*. Ha rákeresünk a mai Surabaya térképére, akkor a Kali Mas (Mas folyó, más néven a jávai Arany-folyó) lefutása alapján megtalálhatjuk az 1866-os térképen szereplő egykori várost és elővárosait: ezek napjaink metropoliszának Old Town részét alkotják, a mai város parányi központi részét.

A szárazföldet északról határoló tengert a várossal egy nyílegyenes csatorna kötötte össze, amelynek két oldalát mocsarak övezték. A várost a csatorna partján álló, Hendrik hercegről elnevezett citadella védte. A térképen még jól kivehető az egykori városközpontot védő városfal holland csillagerődökre jellemző lefutása, valamint az e körül található, vizesárokokkal szabdaltnak, nyílt terület.

E védett területen belül voltak megtalálhatók a jelmagyarázatban külön betűkkel jelzett fontosabb épületek, intézmények, templomok (pl.: a – városháza; b – „pénzhivatal”; c – távközlési hivatal; d – református templom; e – rendőrség; f – vámszabadraktár; g – iskolaépület stb.), valamint a katonaság (w – lovassági tábor; z – tüzérségi laktanya).

A térkép alapján a Mas folyó nyugati oldalán elsősorban az európai lakosok és a hozzájuk tartozó intézmények voltak megtalálhatók, míg a keleti oldalon a helyi és egyéb ázsiai népek képviselői laktak (Malaïsche Kamp – malájok; Chinesche Kamp – kínaiak; Arab Kamp – arabok).

Az európai templomokon kívül a helyiek vallási épületeit is felleljük: t – kínai templom; u – nagymecset, v – mecset. A várostól délre, már a városfalon kívül, egymástól jól elkülönülten találjuk a különböző vallási csoportok temetkezési helyeit: Eur. Kerkhof – az európaiak teme-

tője; Inlandsch Kerkhof – „szülőföldi temető”, azaz a helyi lakosok temetője; Chineesch Kerkhof – kínai temető.

Surabaya kikötője a Kali Mas torkolatában már évszázadokkal az európai hódítók előtt is létezett és virágzott, nem véletlenül lett a Holland Kelet-indiai Társaság egyik legfontosabb kikötője a térségben. A kikötőváros a folyó mentén épült, melyet áruszállításra használtak. A nagy kereskedelmi hajók árut rakodtak ki és be a Madurai-szorosnál, amelyeket kisebb hajók szállítottak oda, vagy fordítva, a szárazföld belseje felé. A Kali Mas torkolatában épült kikötő is elsősorban ezt az átrakodást szolgálta.

A Surabayatot ketté szelő Kali Mas 1900 körül

Surabaya tengeri öröksége azonban napjainkban is tovább él: a Kali Mas torkolatában lévő kikötőnek van olyan része, ahol még ma is emberi erővel rakodják ki és be a helyi szkúnereket, az egykori tipikus holland kereskedő hajókat és szekerekkel szállítják tovább azok árucikkeit. A munka még napfelkelte előtt kezdődik, és amikor a nap már magasan jár, a szkúnerek útnak indulnak, mint évszázadokkal korábbi társaik.

Babinszki Edit

(Megjelent az Élet és Tudomány 2024/29. számában.)